

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์
ศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๗/๒๕๖๒

เรื่องพิจารณาที่ ๓/๒๕๖๒

วันที่ ๒๗ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๖๒

ระหว่าง คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ร้อง
หม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล ที่ ๑ นายสุวิทย์ เมษินทรีย์ ที่ ๒
นายไพรินทร์ ชูโชติถาวร ที่ ๓ และ นายธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์ ที่ ๔ ผู้ถูกร้อง

เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคสาม ว่า ความเป็นรัฐมนตรีของ หม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล นายสุวิทย์ เมษินทรีย์ นายไพรินทร์ ชูโชติถาวร และ นายธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์ สิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕) หรือไม่

คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ร้อง ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคสาม ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้อง สรุปได้ดังนี้

ผู้ร้องได้รับหนังสือร้องเรียนของ นายเรืองไกร ลีภิพัฒน์ รวม ๒ ฉบับ ขอให้ตรวจสอบ หม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ผู้ถูกร้องที่ ๑ นายสุวิทย์ เมษินทรีย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผู้ถูกร้องที่ ๒ นายไพรินทร์ ชูโชติถาวร

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ผู้ถูกร้องที่ ๓ และ นายธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ผู้ถูกร้องที่ ๔ ว่ามีการกระทำเข้าข่ายเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์และจะเข้าข่ายเป็นการขาดคุณสมบัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๖ ประกอบมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) มาตรา ๑๖๐ (๘) และมาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕) หรือไม่ ผู้ร้องได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการไต่สวนข้อเท็จจริงดังกล่าว และคณะกรรมการไต่สวนข้อเท็จจริงได้รายงานการไต่สวนข้อเท็จจริงต่อผู้ร้อง สรุปได้ว่า

ผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นผู้ช่วยรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๙ และเมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ ได้รับการโปรดเกล้าฯ ให้พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ข้อเท็จจริงตามหนังสือตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่ ทลผ. ๑๘๒๘/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๑ ที่ ทลผ. ๒๑๖๐/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑ และที่ วค. ๙๘/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๑ และถ้อยคำของผู้ถูกร้องที่ ๑ ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ ถือหุ้นในบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) ณ วันที่ปิดสมุดทะเบียน ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ เป็นใบหลักทรัพย์ จำนวน ๓๐,๐๐๐ หุ้น และถือหุ้นในบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ตั้งแต่ปี ๒๕๕๕ รวมจำนวน ๓,๐๐๐ หุ้น นางอัมพร ดิศกุล ณ อยุธยา คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๑ ถือหุ้นในบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) ณ วันที่ปิดสมุดทะเบียน ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ เป็นใบหลักทรัพย์ จำนวน ๗,๘๐๐ หุ้น และถือหุ้นในบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ตั้งแต่ปี ๒๕๕๕ รวมจำนวน ๕,๐๐๐ หุ้น และ นายวรดิศ ดิศกุล ณ อยุธยา บุตรของผู้ถูกร้องที่ ๑ ถือหุ้นในบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) ณ วันที่ปิดสมุดทะเบียน ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ เป็นใบหลักทรัพย์ จำนวน ๓๐,๐๐๐ หุ้น ซึ่งบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) เป็นบริษัทประกอบกิจการผลิตปูนซีเมนต์ ได้รับประทานบัตรทำเหมืองแร่จากกระทรวงอุตสาหกรรม และบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) เป็นบริษัทสำรวจและผลิตปิโตรเลียมที่ได้รับสัมปทานจากกระทรวงพลังงาน ถือเป็นบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับสัมปทานจากรัฐหรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐอันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน คณะกรรมการไต่สวนข้อเท็จจริงเห็นว่าการถือครองหุ้นดังกล่าวของผู้ถูกร้องที่ ๑ คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๑ และบุตรของผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นการถือหุ้นก่อนที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ จะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และเป็นวันก่อนวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๐

ซึ่งเป็นวันที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มีผลใช้บังคับ แม้ผู้ถูกร้องที่ ๑ ยังคงถือหุ้นในบริษัทดังกล่าวไว้ภายหลังจากที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีและรัฐธรรมนูญใช้บังคับแล้วก็ตาม ก็ไม่เป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๓) และมาตรา ๑๘๖ ประกอบมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) ดังนัยคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๒ - ๑๔/๒๕๕๓ จึงมีมติเป็นเอกฉันท์ว่าการที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๑ และบุตรของผู้ถูกร้องที่ ๑ ยังคงไว้ซึ่งการถือครองหุ้นสัมปทานดังกล่าว ไม่เป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๖ ประกอบมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) เห็นควรยกคำร้อง

ผู้ร้องพิจารณารายงานการไต่สวนดังกล่าวตลอดจนพยานหลักฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วเห็นว่า แม้ผู้ถูกร้องที่ ๑ จะพ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีไปแล้ว ผู้ร้องก็ยังมีหน้าที่และอำนาจในการดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวของรัฐมนตรีผู้นั้นต่อไป เนื่องจากรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๘) บัญญัติเป็นลักษณะต้องห้ามของบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่ารัฐมนตรีต้องไม่เป็นผู้เคยพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา ๑๘๖ หรือมาตรา ๑๘๗ มาแล้วยังไม่ถึงสองปีนับถึงวันแต่งตั้ง ซึ่งหากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้รัฐมนตรีผู้ใดพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๖ หรือมาตรา ๑๘๗ มาแล้วยังไม่ถึงสองปีนับถึงวันแต่งตั้ง ก็ย่อมมีผลให้ผู้นั้นไม่สามารถที่จะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าว การที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๑ และบุตรของผู้ถูกร้องที่ ๑ ถือหุ้นในบริษัทที่ได้รับสัมปทานจากรัฐ หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอนในขณะที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี จึงเป็นการกระทำอันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๖ ประกอบมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) และเป็นเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ ๑ สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕)

ผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตั้งแต่วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ และเมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๖๒ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีโดยลาออก ข้อเท็จจริงตามถ้อยคำของ นางสาวภาคนี วิริยะรังสฤษฎ์ และผู้ถูกร้องที่ ๒ ปรากฏว่า ได้ร่วมกันจัดตั้งบริษัท แฟมิลี บิสซิเนส โซไซตี้ จำกัด ประกอบกิจการจัดหลักสูตรอบรมการสืบทอดทายาทธุรกิจ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๒ โดยผู้ถูกร้องที่ ๒ ถือหุ้น ๑๙,๐๐๐ หุ้น

คิดเป็นร้อยละสิบเก้าของจำนวนหุ้นทั้งหมด ต่อมาวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๙ ได้จดทะเบียนเลิกบริษัท โดยมี นางสาวภาคณี วิริยะรังสฤษฎ์ เป็นผู้ชำระบัญชี และเมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๑ ได้จดทะเบียนเสร็จการชำระบัญชี ตามหนังสือรับรอง ที่ สจ.๑ ๐๓๙๖๓๒ ของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ คณะกรรมการไต่สวนข้อเท็จจริงเห็นว่า การที่บริษัท แอมิโก้ บิสซิเนส โซไซตี้ จำกัด ได้จดทะเบียนเลิกบริษัทและนายทะเบียนได้รับจดทะเบียนไว้แล้ว แต่ตราบใดที่ยังไม่มีการชำระบัญชีหรือการชำระบัญชียังไม่แล้วเสร็จ ยังคงถือได้ว่าสภาพความเป็นนิติบุคคลของบริษัทมีอยู่ต่อไปและถือว่าบริษัทคงตั้งอยู่ตลอดมาจนถึงวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๑ ซึ่งเป็นวันจดทะเบียนเสร็จการชำระบัญชี ส่วนกรณีที่ผู้ถูกร้องที่ ๒ ถือหุ้น ๑๙,๐๐๐ หุ้น คิดเป็นร้อยละสิบเก้าของจำนวนหุ้นทั้งหมดนั้น เห็นว่า ผู้ถูกร้องที่ ๒ ไม่ได้แจ้งความประสงค์ที่จะรับประโยชน์จากการถือหุ้นในบริษัทในส่วนที่เกินกว่าร้อยละห้าของจำนวนหุ้นทั้งหมดที่จำหน่ายได้ในบริษัท ประกอบกับไม่ปรากฏพยานหลักฐานอื่นที่รับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๒ ประสงค์จะได้รับประโยชน์จากการถือหุ้นเกินร้อยละห้าของจำนวนหุ้นทั้งหมดที่จำหน่ายได้ และหากประสงค์จะรับประโยชน์จากการถือหุ้นในบริษัทดังกล่าวในส่วนที่เกินกว่าจำนวนที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีและต้องโอนหุ้นในบริษัทนั้นให้นิติบุคคลภายในเก้าสิบวัน นับแต่วันที่ได้แจ้งให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๗ ประกอบพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๕ ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามในการดำรงตำแหน่งทางการเมือง เมื่อผู้ถูกร้องที่ ๒ ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติดังกล่าว จึงมีมติเสียงข้างมากกว่าผู้ถูกร้องที่ ๒ กระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๗ ประกอบพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๔ (๒) จึงเป็นเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ ๒ สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕)

ผู้ร้องพิจารณารายงานการไต่สวนดังกล่าวตลอดจนพยานหลักฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว เห็นพ้องกับคณะกรรมการไต่สวนข้อเท็จจริงว่าผู้ถูกร้องที่ ๒ กระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๗ ประกอบพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๓

มาตรา ๔ (๒) จึงเป็นเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๓๐ วรรคหนึ่ง (๕) แม้ผู้ถูกร้องที่ ๒ จะพ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีโดยลาออกเมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๖๒ ไปแล้ว แต่โดยที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๘) บัญญัติเป็นลักษณะต้องห้ามของบุคคลผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่ารัฐมนตรีต้องไม่เป็นผู้เคยพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุกระทำการอันเป็นการต้องห้าม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๖ หรือมาตรา ๑๘๗ มาแล้วยังไม่ถึงสองปีนับถึงวันแต่งตั้ง ซึ่งหากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้รัฐมนตรีผู้ใดพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุกระทำการอันเป็นการต้องห้าม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๖ หรือมาตรา ๑๘๗ มาแล้วยังไม่ถึงสองปีนับถึงวันแต่งตั้งก็ย่อมมีผลให้ผู้นั้น ไม่สามารถที่จะได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าว

ผู้ถูกร้องที่ ๓ ได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นผู้ช่วยรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ตั้งแต่วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ และยังคงดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในขณะที่มีการร้องเรียน ข้อเท็จจริงตามหนังสือตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่ ทลผ. ๑๘๒๘/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๑ ที่ ทลผ. ๒๑๖๐/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑ และที่ วค. ๙๘/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๑ ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องที่ ๓ ถือหุ้นในบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นบริษัทประกอบกิจการปิโตรเลียมที่ได้รับสัมปทานจากกระทรวงพลังงาน ณ วันที่ปิดสมุดทะเบียน ๕ กันยายน ๒๕๖๐ เป็นแบบไร้ใบหลักทรัพย์ จำนวน ๑๕,๐๐๐ หุ้น และ ณ วันที่ปิดสมุดทะเบียน ๗ มีนาคม ๒๕๖๑ จำนวน ๕,๐๐๐ หุ้น และถือหุ้นในบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) ที่เป็นบริษัทประกอบธุรกิจด้านปิโตรเคมีและเคมีภัณฑ์ ซึ่งมีบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ ณ วันที่ปิดสมุดทะเบียน ๑ มีนาคม ๒๕๕๙ จำนวน ๕๐,๐๐๐ หุ้น เป็นแบบไร้ใบหลักทรัพย์ และ ณ วันที่ปิดสมุดทะเบียน ๕ กันยายน ๒๕๖๐ จำนวน ๕๐,๐๐๐ หุ้น นางวรรณษา ชูโชติถาวร คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๓ ถือหุ้นในบริษัท อินทัช โฮลดิ้งส์ จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นบริษัทประกอบธุรกิจด้านการลงทุนธุรกิจโทรคมนาคม สื่อ และเทคโนโลยีที่เข้าเป็นคู่สัญญากับ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ณ วันที่ปิดสมุดทะเบียน ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๐ จำนวน ๒๖,๐๐๐ หุ้น เป็นแบบไร้ใบหลักทรัพย์ และ นางสาวศันสนีย์ ชูโชติถาวร บุตรของผู้ถูกร้องที่ ๓ ถือหุ้นในบริษัท วิจิตรภัณฑ์ ปาล์มออยล์ จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นบริษัทที่ได้รับสัมปทานจากรัฐ หรือเป็นบริษัทที่เข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐอันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน ณ วันกำหนดให้สิทธิ

๙ มีนาคม ๒๕๖๑ เป็นแบบไร้ใบหลักทรัพย์ จำนวน ๒๐๐,๐๐๐ หุ้น คณะกรรมการไต่สวนข้อเท็จจริงเห็นว่า ผู้ถูกร้องที่ ๓ คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๓ และบุตรของผู้ถูกร้องที่ ๓ ถือหุ้นก่อนที่ผู้ถูกร้องที่ ๓ จะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี แม้หุ้นของบริษัทดังกล่าวจะมีลักษณะเป็นหุ้นที่ได้รับสัมปทานจากรัฐและผู้ถูกร้องที่ ๓ คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๓ และบุตรของผู้ถูกร้องที่ ๓ ยังคงถือหุ้นในบริษัทดังกล่าวไว้ภายหลังจากที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแล้วก็ตาม จึงไม่เป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๓) และมาตรา ๑๘๖ ประกอบมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) ดังนัยคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๒ - ๑๔/๒๕๕๓ จึงมีมติเป็นเอกฉันท์ว่าการที่ผู้ถูกร้องที่ ๓ คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๓ และบุตรของผู้ถูกร้องที่ ๓ ยังคงไว้ซึ่งการถือหุ้นสัมปทานดังกล่าว ไม่เป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๖ ประกอบมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) เห็นควรยกคำร้อง

ผู้ร้องพิจารณารายงานการไต่สวนดังกล่าวตลอดจนพยานหลักฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วเห็นว่าการที่ผู้ถูกร้องที่ ๓ คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๓ และบุตรของผู้ถูกร้องที่ ๓ ถือหุ้นในบริษัทที่ได้รับสัมปทานจากรัฐหรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐอันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอนในขณะที่ยู่อถูกร้องที่ ๓ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี จึงเป็นการกระทำอันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๖ ประกอบมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) และเป็นเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ ๓ สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕)

ผู้ถูกร้องที่ ๔ ได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นผู้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการตั้งแต่วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๙ และยังคงดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในขณะที่มีการร้องเรียนข้อเท็จจริงตามหนังสือตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่ ทลผ. ๒๑๖๐/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑ ที่ วค. ๙๘/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๑ และหนังสือบริษัทหลักทรัพย์ เคจีไอ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) ที่ กม.กก. ๑๑๒/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๖๑ ปรากฏว่า นางสุภาพร เจริญเศรษฐศิลป์ คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๔ ถือหุ้นในบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) ซึ่งมีประธานบอร์ดอันเนื่องจากการประกอบกิจการผลิตปูนซิเมนต์และมีบริษัทในเครือ คือ บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย (ทุ่งสง) จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทผลิตและจำหน่ายปูนซิเมนต์ โดยได้รับประธานบอร์ดทำเหมืองแร่จากกระทรวงอุตสาหกรรม ณ วันที่ปิดสมุดทะเบียน ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ เป็นแบบไร้ใบหลักทรัพย์ จำนวน ๒,๑๐๐ หุ้น ณ วันที่ปิดสมุดทะเบียน ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๙

เป็นแบบไร้ใบหลักทรัพย์ จำนวน ๔,๒๐๐ หุ้น และ ณ วันที่ปิดสมุดทะเบียน ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๐ เป็นแบบไร้ใบหลักทรัพย์ จำนวน ๔,๒๐๐ หุ้น ต่อมาวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๖๐ ซึ่งเป็นวันหลังจากที่ ผู้ถูกร้องที่ ๔ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๔ ได้ซื้อหุ้นบริษัทดังกล่าวเพิ่มอีกจำนวน ๘๐๐ หุ้น ณ วันที่ปิดสมุดทะเบียน ๙ เมษายน ๒๕๖๑ เป็นแบบไร้ใบหลักทรัพย์ จำนวน ๕,๐๐๐ หุ้น คณะกรรมการไต่สวนข้อเท็จจริงเห็นว่า การที่คู่สมรส ของผู้ถูกร้องที่ ๔ ซื้อหุ้นบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) เพิ่มจำนวน ๘๐๐ หุ้น เมื่อวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๖๐ ซึ่งเป็นบริษัทที่ได้รับสัมปทานจากรัฐ หลังจากผู้ถูกร้องที่ ๔ ดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการแล้ว จึงมีมติเป็นเอกฉันท์ว่าการที่คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๔ ได้มาซึ่งหุ้นจำนวน ๘๐๐ หุ้น เป็นการถือหุ้นในบริษัทที่รับสัมปทานจากรัฐ แม้ถือเพียงหุ้นเดียว ก็ถือเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) และวรรคสาม ประกอบมาตรา ๑๘๖ แล้ว จึงเป็นการกระทำอันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕)

ผู้ร้องพิจารณารายงานการไต่สวนดังกล่าวตลอดจนพยานหลักฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว เห็นพ้องกับคณะกรรมการไต่สวนข้อเท็จจริงว่าผู้ถูกร้องที่ ๔ กระทำการอันเป็นการต้องห้าม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๖ ประกอบมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) และเป็นเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรี ของผู้ถูกร้องที่ ๔ สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕)

นอกจากนี้ผู้ร้องยังเห็นว่าข้อเท็จจริงปรากฏว่า สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีมีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๕๐๓/ว(ร) ๑๕๗ ลงวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๐ เรื่อง การดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แจ้งรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีทุกท่าน เพื่อเป็นข้อมูลอันเป็นประโยชน์ ต่อคณะรัฐมนตรีในการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปอย่างราบรื่น มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ในส่วนที่เกี่ยวกับคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของรัฐมนตรี และข้อพึงระวังสำหรับรัฐมนตรีในเรื่องการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ผู้ถูกร้องทั้งสี่ยอมทราบและต้องถือปฏิบัติให้ถูกต้อง ผู้ร้องจึงมีมติปรากฏตามคำวินิจฉัยคณะกรรมการ การเลือกตั้งที่ ๑/๒๕๖๒ วันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๒ มีคำสั่งให้ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ ๑ ผู้ถูกร้องที่ ๓ และผู้ถูกร้องที่ ๔ สิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕) และวรรคสาม ประกอบมาตรา ๑๘๖ และความเป็นรัฐมนตรี

ของผู้ถูกร้องที่ ๒ สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕) และวรรคสาม ประกอบมาตรา ๑๘๗ และพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๔ และมาตรา ๕

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องไว้วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคสาม หรือไม่ เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคสาม ประกอบมาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕) ได้บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวเมื่อรัฐมนตรีกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๖ หรือมาตรา ๑๘๗ เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ร้องวินิจฉัยว่าผู้ถูกร้องทั้งสี่กระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๖ และมาตรา ๑๘๗ ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕) จึงมีมติให้ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคสาม และผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญแล้ว กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคสาม ประกอบมาตรา ๘๒ วรรคสี่ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗ (๙) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องไว้วินิจฉัย และให้ผู้ถูกร้องทั้งสี่ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา

ผู้ถูกร้องที่ ๑ ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาและเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ ถือหุ้นในบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) โดยการรับมรดกเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ จำนวน ๓๐,๐๐๐ หุ้น และถือหุ้นในบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) โดยการซื้อเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๕ จำนวน ๒,๐๐๐ หุ้น และวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕ จำนวน ๑,๐๐๐ หุ้น นางอัมพร ดิศกุล ณ อยุธยา คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๑ ถือหุ้นในบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) โดยการซื้อเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ จำนวน ๗,๘๐๐ หุ้น และถือหุ้นในบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) โดยการซื้อเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๕ จำนวน ๒,๐๐๐ หุ้น วันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕ จำนวน ๑,๐๐๐ หุ้น และวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๕ จำนวน ๒,๐๐๐ หุ้น และ นายวรดิศ ดิศกุล ณ อยุธยา บุตรของผู้ถูกร้องที่ ๑ ถือหุ้นในบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) โดยการรับมรดกเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ จำนวน ๓๐,๐๐๐ หุ้น ทั้งนี้ การได้มาซึ่งหุ้นดังกล่าวเป็นการได้มาก่อนที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และเป็นการได้มาโดยจงซื้อ

และการรับมรดกตามปกติเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะรับเงินปันผลจากการประกอบการของบริษัทเท่านั้น อีกทั้งเมื่อพิจารณาเทียบเคียงจากคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๒ - ๑๔/๒๕๕๓ ซึ่งได้วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ว่า การเข้าถือหุ้นในบริษัทต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ หากเป็นการถือหุ้นที่มีมาก่อนวันเข้ารับตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่เป็นการต้องห้ามตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งผู้ถูกร้องที่ ๑ เห็นว่าสามารถนำมาเทียบเคียงได้กับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ในกรณีการถือหุ้นของผู้ถูกร้องที่ ๑ เช่นกัน ดังนั้น การถือหุ้นดังกล่าวจึงไม่เป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๖ ประกอบมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) และวรรคสาม อันเป็นเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ ๑ สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕)

ผู้ถูกร้องที่ ๒ ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาเพิ่มเติม และเอกสารประกอบสรุปได้ว่า บริษัท แฟมิลี่ บิสซิเนส โซไซตี้ จำกัด จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๒ มีวัตถุประสงค์ในการประกอบกิจการจัดฝึกอบรมสัมมนาและให้คำปรึกษาแก่ธุรกิจเอกชน มิได้ประกอบกิจการประเภทที่ได้รับสัมปทานหรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน ผู้ถูกร้องที่ ๒ เป็นเพียงผู้ถือหุ้นร่วมกับผู้ถือหุ้นรายอื่นเท่านั้น ไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการบริหารงานหรือการดำเนินกิจการของบริษัทไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ต่อมาวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๙ ที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นมีมติให้เลิกบริษัทและแต่งตั้ง นางสาวภาคนี วิริยะรังสฤษฎ์ เป็นผู้ชำระบัญชี โดยนายทะเบียนได้รับจดทะเบียนเลิกบริษัทเมื่อวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๙ และอยู่ระหว่างการชำระบัญชีเรื่อยมาโดยไม่มี การประกอบกิจการ จนกระทั่งจดทะเบียนเสร็จการชำระบัญชีในวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๑ เมื่อบริษัทจดทะเบียนเลิกบริษัทแล้วถือว่าบริษัทยังคงตั้งอยู่ตราบเท่าเวลาที่จำเป็นเพื่อการชำระบัญชีเท่านั้น ไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ หรือจำหน่ายจ่ายโอนหุ้นหรือทำให้หุ้นหมดสิ้นไปด้วยประการอื่นได้ สำหรับการชำระบัญชีเป็นหน้าที่ของผู้ชำระบัญชีกับกรรมการผู้จัดการของบริษัทที่จะต้องดำเนินการชำระบัญชีและดำเนินการทางทะเบียนกับทางราชการ นอกจากนี้ ผู้ถูกร้องที่ ๒ มิได้ปิดบังซ่อนเร้นการถือหุ้นของบริษัทที่อยู่ในระหว่างการชำระบัญชี เนื่องจากผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้แจ้งบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามเวลาที่กฎหมายกำหนดและแจ้งเพิ่มเติมในกรณีที่มีการเคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงทรัพย์สินและหนี้สินในโอกาสแรกสุดเท่าที่จะทำได้อยู่เป็นระยะทุกครั้ง

การที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง มีเจตนารมณ์ในการห้ามมิให้ รัฐมนตรีถือหุ้นในบริษัทเกินกว่าอัตราร้อยละห้าของจำนวนหุ้นทั้งหมดที่จำหน่ายได้ในบริษัทนั้น เพื่อป้องกันมิให้รัฐมนตรีมีโอกาสเข้าไปบริหารหรือครอบงำการจัดการหรือการจัดหาผลประโยชน์ที่จะพึงได้รับ ในฐานะผู้ถือหุ้นอีกต่อไป แต่การห้ามการถือหุ้นหรือคงไว้ซึ่งการถือหุ้นนี้มีได้เป็นการห้ามโดยเด็ดขาด รัฐมนตรีสามารถโอนหุ้นในบริษัทนั้นไปให้นิติบุคคลที่มีอำนาจจัดการกองทุนส่วนบุคคลตามกฎหมาย ว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์หรือนิติบุคคลซึ่งจัดการทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นตามกฎหมาย โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ การจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๓ ซึ่งบทบัญญัติมาตรา ๙ (๒) มาตรา ๑๑ และมาตรา ๑๒ บัญญัติไว้ในลักษณะเดียวกันว่าห้ามมิให้รัฐมนตรีเข้าไปบริหาร ครอบงำ หรือออกคำสั่ง เกี่ยวกับการจัดการหุ้นหรือการจัดหาผลประโยชน์ในหุ้นดังกล่าว ดังนั้น บริษัทที่จะอยู่ภายใต้บังคับของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๗ ประกอบพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๓ ต้องมิใช่บริษัทที่ได้จดทะเบียนเลิกบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๒๓๖ และมาตรา ๑๒๓๗ แล้ว เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า บริษัทที่จดทะเบียนเลิกแล้วไม่สามารถประกอบกิจการได้อีกต่อไป ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา ๑๒๔๙ มาตรา ๑๒๕๐ และมาตรา ๑๒๕๑ เมื่อบริษัทได้จดทะเบียนเลิกบริษัท และแต่งตั้งผู้ชำระบัญชีแล้ว ผู้ชำระบัญชีไม่มีอำนาจนอกเหนือจากที่กฎหมายบัญญัติไว้ เป็นผลให้ผู้ถือหุ้นในบริษัทไม่อาจดำเนินการโอนหุ้นให้แก่นิติบุคคลเพื่อการจัดหาผลประโยชน์ในหุ้น ภายใต้พระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๓ ได้อีกต่อไป ดังนั้น เมื่อบริษัท แฟมิลี บิสซิเนส โซไซตี้ จำกัด ได้จดทะเบียนเลิกบริษัทแล้วตั้งแต่วันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๙ แม้ความเป็นนิติบุคคลยังคงดำรงอยู่ตามกฎหมายก็ตาม แต่บริษัทไม่สามารถประกอบกิจการ เพื่อหาผลประโยชน์ใดได้ตามกฎหมายนอกเหนือจากการชำระบัญชีให้เสร็จสิ้นไปตามที่กฎหมายกำหนด การที่ผู้ถูกร้องที่ ๒ ยังคงถือหุ้นในบริษัทดังกล่าว ณ วันจดทะเบียนเลิกบริษัท จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ หุ้น คิดเป็นจำนวนร้อยละสิบเก้าของจำนวนหุ้นทั้งหมด จึงถือไม่ได้ว่าเป็นการกระทำอันเป็นการต้องห้าม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๗ ประกอบพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๔ (๒)

ผู้ถูกร้องที่ ๓ ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาและเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๓ ได้ปฏิบัติตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ฉบับลงวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๐ เรื่อง การดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แล้วทุกประการ นอกจากนี้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๒ - ๑๔/๒๕๕๓ ได้วินิจฉัยว่าการถือหุ้นก่อนวันเข้ารับตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาแล้วยังถือหุ้นต่อไป ไม่เป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ การถือหุ้นของผู้ถูกร้องที่ ๓ คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๓ และบุตรของผู้ถูกร้องที่ ๓ ซึ่งได้มาก่อนวันที่ผู้ถูกร้องที่ ๓ ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี จึงไม่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) ประกอบมาตรา ๑๘๖ อีกทั้งผู้ถูกร้องที่ ๓ และคู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๓ ได้โอนหุ้นทั้งหมดให้บริษัทหลักทรัพย์ ไทยพาณิชย์ จำกัด เป็นผู้บริหารจัดการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๗ แล้ว ตั้งแต่วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐ ส่วนบุตรของผู้ถูกร้องที่ ๓ ได้ถือหุ้นในบริษัท วิจิตรภัณฑ์ ปาล์มออยล์ จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นบริษัทที่ได้รับอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตป่าสงวนในลักษณะของการเช่าที่ดินป่าเสื่อมโทรม เพื่อปลูกปาล์มน้ำมัน ไม่ใช่การเข้ารับสัมปทานหรือทำสัญญาในลักษณะผูกขาดตัดตอนกับรัฐ หรือหน่วยงานของรัฐตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) แต่อย่างใด

ผู้ถูกร้องที่ ๔ ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาและเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๔ ชื่อหุ้นบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยไม่ทราบว่าเป็นบริษัทที่ได้รับสัมปทานจากรัฐ เมื่อผู้ถูกร้องที่ ๔ ได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๙ โดยแจ้งการถือหุ้นของคู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๔ จำนวน ๔,๒๐๐ หุ้น ต่อมาผู้ถูกร้องที่ ๔ ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินกรณีพ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการครบหนึ่งปี เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ โดยแจ้งการถือหุ้นของคู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๔ จำนวน ๕,๐๐๐ หุ้น เมื่อผู้ถูกร้องที่ ๔ ได้รับทราบข้อกล่าวหาของผู้ร้องว่ากระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) ประกอบมาตรา ๑๘๖ คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๔ ได้ขายหุ้นที่ซื้อเพิ่มจำนวน ๘๐๐ หุ้น ดังกล่าวในราคาขาดทุนไปทันที ทั้งนี้ คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๔ ขาดเจตนาซื้อหุ้น

ของบริษัทที่ได้รับสัมปทานจากรัฐ เนื่องจากผู้ถูกร้องที่ ๔ และคู่สมรสทราบดีว่าไม่อาจถือหุ้นของบริษัทที่ได้รับสัมปทานจากรัฐได้ แต่ไม่ทราบว่าเป็นบริษัทที่ได้รับสัมปทานจากรัฐ เนื่องจากอาศัยอยู่ต่างประเทศเป็นเวลานานและไม่เคยถือหุ้นของบริษัทใดในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จึงไม่สนใจและไม่มีความรู้เรื่องหุ้น ส่วนคู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๔ ไม่มีความรู้เรื่องหุ้นเช่นเดียวกัน และได้ซื้อหุ้นบริษัทดังกล่าวบริษัทเดียวตลอดมาโดยซื้อเพิ่มเพียงครั้งเดียว หากทราบว่าบริษัทดังกล่าวเป็นบริษัทที่รับสัมปทานจากรัฐ ก็จะต้องขายออกไปทั้งหมดก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และไม่มีการซื้อเพิ่มแต่อย่างใด หรือหากซื้อเพิ่มก็คงจะขายออกไปก่อนที่จะแจ้งการถือครองหุ้นดังกล่าวต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ การที่คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๔ ถือหุ้นบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) จึงเป็นการถือครองหุ้นและแจ้งการถือครองหุ้นด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่เคยเข้าประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทด้วยตนเองหรือมอบอำนาจให้ผู้ใดเข้าประชุมแทน ไม่มีสิทธิบริหารกิจการ และไม่มีสิทธิเข้าประชุมกรรมการของบริษัท รวมทั้งจำนวนหุ้นที่ถืออยู่เป็นจำนวนเล็กน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับหุ้นทั้งหมดของบริษัท

เพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณา ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้บริษัท วิจิตรภัณฑ์ ปาล์มออยล์ จำกัด (มหาชน) และกรมป่าไม้ ชี้แจงเป็นหนังสือและจัดส่งข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ถูกร้องที่ ๓ สรุปได้ดังนี้

(๑) บริษัท วิจิตรภัณฑ์ ปาล์มออยล์ จำกัด (มหาชน) ส่งเอกสาร คือ สำเนาหนังสือกรมป่าไม้ อนุญาตให้บริษัท วิจิตรภัณฑ์ ปาล์มออยล์ จำกัด (มหาชน) เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าไร่บ่อและป่าสลุย ท้องที่ตำบลหงษ์เจริญ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ตามหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เล่มที่ ๒๖ ฉบับที่ ๒๖ ลงวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๓๐ ระหว่างวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๓๐ จนถึงวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๘ และสำเนาหนังสือแจ้งคำสั่งศาลปกครองกลาง ในคดีหมายเลขดำที่ ส. ๑๗/๒๕๕๙ กรณีศาลปกครองกลาง มีคำสั่งเกี่ยวกับวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษา ให้บริษัท วิจิตรภัณฑ์ ปาล์มออยล์ จำกัด (มหาชน) เข้าไปในพื้นที่ที่ขออนุญาตเพื่อดูแล บำรุงรักษาต้นปาล์ม อุปกรณ์ เครื่องจักร และทรัพย์สินอื่น ตลอดจนเก็บเกี่ยวผลอาสินจากต้นปาล์มและทรัพย์สินอื่นที่เกี่ยวข้อง และให้บริษัทดังกล่าวชำระค่าตอบแทนให้กรมป่าไม้เป็นค่าเก็บเกี่ยวผลอาสินเป็นการเฉพาะกรณี

(๒) กรมป่าไม้ ซึ่งแจ้งข้อเท็จจริงพร้อมส่งเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า บริษัท วิจิตรภัณฑ์ ปาล์มมออยล์ จำกัด (มหาชน) เคยได้รับอนุญาตทำการปลูกสร้างสวนป่าหรือปลูกไม้ยืนต้น ภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่ารับรองและป่าสลุย ท้องที่ตำบลหงษ์เจริญ อำเภอท่าแพะ จังหวัดชุมพร ตามหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เล่มที่ ๒๖ ฉบับที่ ๒๖ ลงวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๓๐ ระหว่างวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๓๐ จนถึงวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๘ ปัจจุบันศาลปกครองกลางมีคำสั่งเกี่ยวกับวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษา ในคดีหมายเลขดำ ที่ ส. ๑๗/๒๕๕๘ ให้บริษัทเข้าไปในพื้นที่ที่ขออนุญาตเพื่อดูแล บำรุงรักษาต้นปาล์ม อุปกรณ์ เครื่องจักร และทรัพย์สินอื่น ตลอดจนเก็บเกี่ยวผลผลิตจากต้นปาล์มและทรัพย์สินอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยศาลปกครองกลางมิได้มีคำสั่งให้บริษัทเป็นผู้มีสิทธิครอบครองหรือมีคำสั่งอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดังกล่าวแต่อย่างใด บริษัทจึงไม่มีสิทธิครอบครองพื้นที่ตั้งแต่หนังสืออนุญาตสิ้นอายุ

ศาลรัฐธรรมนูญให้ผู้ร้องและผู้ถูกร้องทั้งสองยื่นคำแถลงการณ์ปิดคดีเป็นหนังสือ

ผู้ร้องยื่นคำแถลงการณ์ปิดคดี สรุปได้ว่า แม้จะได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่แล้ว เป็นเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องทั้งสองสิ้นสุดลงก็ตาม แต่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๘) บัญญัติว่า “รัฐมนตรีต้องไม่เป็นผู้เคยพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุ กระทบการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา ๑๘๖ หรือมาตรา ๑๘๗ มาแล้วยังไม่ถึงสองปีนับถึงวันแต่งตั้ง” เป็นลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งในการแต่งตั้งบุคคลเป็นรัฐมนตรี ซึ่งหากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้รัฐมนตรีผู้ใด พ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุกระทบการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา ๑๘๖ หรือมาตรา ๑๘๗ มาแล้วยังไม่ถึงสองปีนับถึงวันแต่งตั้ง ก็ย่อมมีผลให้ผู้นั้นไม่สามารถที่จะได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ภายในกำหนดเวลาดังกล่าวได้

ผู้ถูกร้องที่ ๒ ผู้ถูกร้องที่ ๓ และผู้ถูกร้องที่ ๔ ไม่ยื่นคำแถลงการณ์ปิดคดี ส่วนผู้ถูกร้องที่ ๑ ยื่นคำแถลงการณ์ปิดคดี มีสาระสำคัญเพิ่มเติมจากคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของผู้ถูกร้องที่ ๑ สรุปได้ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่ได้กระทำตามข้อกล่าวหาของผู้ร้องแต่ประการใด โดยเห็นว่าการที่ผู้ร้องได้เคยวินิจฉัย เรื่องกรณีเช่นเดียวกับผู้ถูกร้องที่ ๑ ไปแล้ว ตามคำวินิจฉัยคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ ๑/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑ ว่าการถือครองหุ้นของผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่เป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ ด้วยเหตุผลดังกล่าว การที่ผู้ร้องนำเรื่องที่ได้ผ่านการพิจารณาและมีคำวินิจฉัยของผู้ร้องไปก่อนแล้ว

มาดำเนินกระบวนการพิจารณาและวินิจฉัยซ้ำในมูลเหตุเดียวกันและมาร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยในครั้งนี้อีก จึงเป็นการกระทำที่ไม่เป็นธรรมแก่ผู้ถูกร้องที่ ๑ อีกทั้งยังมีพระราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ผู้ถูกร้องที่ ๑ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการไปแล้ว เมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ จึงไม่มีเหตุที่ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยตามคำร้องดังกล่าว

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้อง คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาเพิ่มเติม คำชี้แจงของผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งคำแถลงการณ์ปิดคดี และเอกสารประกอบแล้วเห็นว่า คดีมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ จึงไม่ทำการไต่สวนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๘ วรรคหนึ่ง และกำหนดประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ ๑ ผู้ถูกร้องที่ ๒ ผู้ถูกร้องที่ ๓ และผู้ถูกร้องที่ ๔ สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕) หรือไม่ และตั้งแต่วันที่

ข้อเท็จจริงตามคำร้อง คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาเพิ่มเติม คำชี้แจงของผู้เกี่ยวข้อง คำแถลงการณ์ปิดคดี และเอกสารประกอบ ฟังได้ว่า

ผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๙ และได้รับการโปรดเกล้าฯ ให้พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ ผู้ถูกร้องที่ ๑ ถือหุ้นในบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) โดยการรับมรดกเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ จำนวน ๓๐,๐๐๐ หุ้น และถือหุ้นในบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) โดยการซื้อเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๕ จำนวน ๒,๐๐๐ หุ้น และวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕ จำนวน ๑,๐๐๐ หุ้น คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๑ ถือหุ้นในบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) โดยการซื้อเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ จำนวน ๗,๘๐๐ หุ้น และถือหุ้นในบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) โดยการซื้อเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๕ จำนวน ๒,๐๐๐ หุ้น วันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕ จำนวน ๑,๐๐๐ หุ้น และวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๕ จำนวน ๒,๐๐๐ หุ้น และบุตรของผู้ถูกร้องที่ ๑ ถือหุ้นในบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) โดยการรับมรดกเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ จำนวน ๓๐,๐๐๐ หุ้น

ผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ และลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๖๒ ผู้ถูกร้องที่ ๒ และ นางสาวภาคินี วิริยะรังสฤษฎ์ ได้ร่วมกันจดทะเบียนจัดตั้ง

บริษัท แฟมิลี่ บิสซิเนส โซไซตี้ จำกัด เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๒ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบกิจการจัดหลักสูตรอบรมการสืบทอดทายาทธุรกิจ ซึ่งผู้ถูกร้องที่ ๒ ถือหุ้น จำนวน ๑๙,๐๐๐ หุ้น คิดเป็นร้อยละสิบเก้าของจำนวนหุ้นทั้งหมด ต่อมาที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นมีมติให้เลิกบริษัท และตั้ง นางสาวภาคนี วิริยะรังสฤษฎ์ เป็นผู้ชำระบัญชีตามกฎหมายเมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๙ โดยบริษัท แฟมิลี่ บิสซิเนส โซไซตี้ จำกัด ได้จดทะเบียนเลิกบริษัทและนายทะเบียนได้รับจดทะเบียนเลิกบริษัทไว้แล้วเมื่อวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๙ และจดทะเบียนเสร็จการชำระบัญชีเมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๑

ผู้ถูกร้องที่ ๓ ได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ และพ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๒ เนื่องจากมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งรัฐมนตรี ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ ผู้ถูกร้องที่ ๓ ถือหุ้นในบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) จำนวน ๕,๐๐๐ หุ้น เมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๐ และบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) จำนวน ๕๐,๐๐๐ หุ้น เมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๖๐ นางวรรณมา ชูโชติถาวร คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๓ ถือหุ้นในบริษัท อินทัช โฮลดิ้งส์ จำกัด (มหาชน) จำนวน ๒๖,๐๐๐ หุ้น เมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๐ ต่อมาผู้ถูกร้องที่ ๓ และคู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๓ ได้โอนหุ้นทั้งหมดโดยทำสัญญาจัดการกองทุนส่วนบุคคลกับบริษัทหลักทรัพย์ ไทยพาณิชย์ จำกัด เมื่อวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐ ส่วน นางสาวศันสนีย์ ชูโชติถาวร บุตรของผู้ถูกร้องที่ ๓ ถือหุ้นในบริษัท วิจิตรภัณฑ์ ปาล์มออยล์ จำกัด (มหาชน) จำนวน ๒๐๐,๐๐๐ หุ้น เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๐ โดยปรากฏว่า ณ วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๑ ยังคงถือหุ้นจำนวนดังกล่าวอยู่

ผู้ถูกร้องที่ ๔ ได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๙ และลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๒ นางสุภาพร เจริญเศรษฐศิลป์ คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๔ ถือหุ้นบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) จำนวน ๔,๒๐๐ หุ้น เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๙ และซื้อหุ้นของบริษัทดังกล่าว จำนวน ๘๐๐ หุ้น เมื่อวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๖๐

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ ... (๕) กระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา ๑๘๖ หรือมาตรา ๑๘๗ ...”

โดยมาตรา ๑๘๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ให้นำความในมาตรา ๑๘๔ มาใช้บังคับแก่รัฐมนตรีด้วย โดยอนุโลม ...” มาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ต้อง ... (๒) ไม่รับหรือแทรกแซงหรือก้าวกายการเข้ารับสัมปทานจากรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน หรือเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่รับสัมปทาน หรือเข้าเป็นคู่สัญญาในลักษณะดังกล่าว ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ...” และวรรคสาม บัญญัติว่า “ให้นำ (๒) ... มาบังคับใช้แก่คู่สมรสและบุตรของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา และบุคคลอื่นซึ่งมิใช่คู่สมรสและบุตรของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภานั้น ที่ดำเนินการในลักษณะผู้ถูกใช้ ผู้ร่วมดำเนินการ หรือผู้ได้รับมอบหมายจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาให้กระทำการตามมาตรา ๑๘๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “รัฐมนตรีต้องไม่เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทหรือไม่คงไว้ซึ่งความเป็นหุ้นส่วน หรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทต่อไปตามจำนวนที่กฎหมายบัญญัติ และต้องไม่เป็นลูกจ้างของบุคคลใด” วรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีที่รัฐมนตรีผู้ใดประสงค์จะได้รับประโยชน์จากกรณีตามวรรคหนึ่งต่อไป ให้แจ้งประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง และให้ออนหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทดังกล่าวให้แก่นิติบุคคลซึ่งจัดการทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” วรรคสาม บัญญัติว่า “รัฐมนตรีจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหุ้น หรือกิจการของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทตามวรรคสองไม่ว่าในทางใด ๆ มิได้” และวรรคสี่ บัญญัติว่า “มาตรานี้เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น ให้ใช้บังคับแก่คู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของรัฐมนตรี และการถือหุ้นของรัฐมนตรีที่อยู่ในความครอบครองหรือดูแลของบุคคลอื่น ไม่ว่าโดยทางใด ๆ ด้วย”

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕) เป็นบทบัญญัติว่าด้วยความป็นรัฐมนตรี สิ้นสุดลงเป็นการเฉพาะตัวหากกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๖ หรือมาตรา ๑๘๗ ซึ่งมาตรา ๑๘๖ ประกอบมาตรา ๑๘๔ และมาตรา ๑๘๗ อยู่ในรัฐธรรมนูญ หมวด ๙ ว่าด้วยการขัดกันแห่งผลประโยชน์ อันเป็นบทบัญญัติว่าด้วยการกระทำอันเป็นการต้องห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และรัฐมนตรี โดยมาตรา ๑๘๖ ประกอบมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) บัญญัติให้รัฐมนตรีต้องไม่รับหรือแทรกแซงหรือก้าวกายการเข้ารับสัมปทานจากรัฐ

หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจอันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน หรือเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วน หรือบริษัทที่รับสัมปทานหรือเข้าเป็นคู่สัญญาในลักษณะดังกล่าว ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม และมาตรา ๑๘๔ วรรคสาม บัญญัติให้นำมาใช้บังคับแก่คู่สมรสและบุตรของรัฐมนตรี และบุคคลอื่น ซึ่งมีใช้คู่สมรสและบุตรของรัฐมนตรีนั้นที่ดำเนินการในลักษณะผู้ถูกใช้ ผู้ร่วมดำเนินการ หรือผู้ได้รับ มอบหมายจากรัฐมนตรีให้กระทำการตามมาตรานี้ด้วย ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้เคยวินิจฉัยเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง (๒) ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่มีหลักการเดียวกันกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) ไว้ตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๒ - ๑๔/๒๕๕๓ สรุปได้ว่า บทบัญญัติว่าด้วยการกระทำอันเป็นการต้องห้ามมีขึ้นเนื่องจากรัฐธรรมนูญมีวัตถุประสงค์ เพื่อป้องกันมิให้มีการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ อันเป็นการขัดกัน แห่งผลประโยชน์จากการดำรงตำแหน่งด้วยการใช้ตำแหน่งหน้าที่เข้าไปแทรกแซงในเรื่องของการได้มา ซึ่งสัมปทานและเป็นคู่สัญญากับรัฐในลักษณะผูกขาดตัดตอน หรือการใช้อำนาจหน้าที่อันมีผลให้ตน ได้รับประโยชน์โดยทางอ้อมจากการถือหุ้นดังกล่าว หรือเข้าไปมีส่วนในการใช้ข้อมูลที่ตนได้รับรู้ จากการปฏิบัติหน้าที่แล้วไปแสวงหาประโยชน์ส่วนตัว หรือใช้ตำแหน่งเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ของบุคคลอื่นได้ อย่างไรก็ตาม หลักการดังกล่าวนี้จะต้องไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพ ตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ สำหรับการรับสัมปทานจากรัฐ คำวินิจฉัยดังกล่าวได้ให้นิยามไว้ว่า หมายถึง การที่รัฐให้สิทธิกับเอกชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติหรือจากสิทธิอันเป็นประโยชน์สาธารณะ สัมปทานจึงรวมถึงประทานบัตรที่รัฐออกให้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นการให้สิทธิอันมีลักษณะผูกขาดตัดตอน หรือไม่ก็ตาม นอกจากนี้ให้มีความหมายรวมถึงการถือหุ้นในบริษัทที่แม้จะมีได้ประกอบกิจการ อันเป็นการต้องห้ามโดยตรง แต่หากบริษัทนั้นเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทอื่น (Holding Company) ที่ประกอบกิจการอันเป็นการต้องห้ามในจำนวนมากพอที่จะทำให้มีอำนาจครอบงำกิจการของบริษัท ที่ประกอบกิจการอันเป็นการต้องห้ามได้ย่อมเป็นการกระทำโดยทางอ้อมตามความหมายของรัฐธรรมนูญแล้ว ส่วนการห้ามถือหุ้นในบริษัทที่ต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไม่ได้ระบุว่าต้องถือหุ้น จำนวนเท่าใดและไม่ได้ระบุว่าต้องมีอำนาจบริหารงานหรือครอบงำกิจการหรือไม่ ฉะนั้น การถือหุ้น เพียงหุ้นเดียวก็ย่อมเป็นการถือหุ้นตามความหมายในรัฐธรรมนูญแล้ว แม้ผู้ถือหุ้นจะไม่มีอำนาจบริหาร หรือครอบงำกิจการก็ตาม

สำหรับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๗ เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นการต้องห้ามของรัฐมนตรีที่ห้ามมิให้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทหรือไม่คงไว้ซึ่งความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทต่อไปตามจำนวนที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ยังคงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยไว้ในคำวินิจฉัยที่ ๙/๒๕๕๑ และคำวินิจฉัยที่ ๕/๒๕๖๑ สรุปได้ว่า เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อเป็นหลักประกันในการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐมนตรีให้เป็นไปโดยสุจริตและคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ รวมทั้งการมุ่งมั่นทำงานในตำแหน่งที่มีความสำคัญต่อการบริหารงานบ้านเมือง อันเป็นมาตรการหนึ่งของการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพื่อมิให้เกิดการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ และเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐมนตรีเป็นไปโดยสุจริตมิได้มีผลประโยชน์ทับซ้อนระหว่างการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อประโยชน์สาธารณะกับการประกอบธุรกิจเพื่อประโยชน์ส่วนตัวและครอบครัว อย่างไรก็ตาม การจำกัดสิทธิการถือหุ้นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๗ มิได้เป็นการห้ามโดยเด็ดขาดสิทธิในการถือหุ้นของรัฐมนตรียังคงมีอยู่เพียงแต่ถูกจำกัดให้ถือหุ้นตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด คือ พระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๓ โดยมาตรา ๔ ได้บัญญัติให้รัฐมนตรีต้องไม่เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือไม่คงไว้ซึ่งความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท เว้นแต่รัฐมนตรีเป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดชอบได้ไม่เกินร้อยละห้าของทุนทั้งหมดของห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือรัฐมนตรีเป็นผู้ถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละห้าของจำนวนหุ้นทั้งหมดที่จำหน่ายได้ในบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด ในกรณีที่รัฐมนตรีเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทในส่วนที่เกินกว่าร้อยละห้า และรัฐมนตรีประสงค์จะได้รับประโยชน์จากหุ้นที่เกินดังกล่าว มาตรา ๕ กำหนดให้รัฐมนตรีต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี และโอนหุ้นส่วนหรือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นให้นิติบุคคลซึ่งจัดการทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นภายในเก้าสิบวัน นับแต่วันที่แจ้งให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบ และต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบอีกครั้งภายในสิบวันนับแต่วันที่ได้ออนหุ้นส่วนหรือหุ้นให้นิติบุคคลนั้น

ข้อเท็จจริงในคดีนี้ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ และผู้ถูกร้องที่ ๔ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๙ ซึ่งเป็นวันก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๕๖๐ จึงมีข้อที่ต้องพิจารณาเบื้องต้นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๖ จะนำมาใช้บังคับกับผู้ถูกร้องที่ ๑ และผู้ถูกร้องที่ ๔ ได้หรือไม่ เพียงใด เห็นว่า กรณีดังกล่าวคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ ๕/๒๕๖๑ ได้วินิจฉัยสรุปได้ว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ เป็นบทเฉพาะกาลที่บัญญัติให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ในวันก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้เป็นคณะรัฐมนตรีตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ จนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญนี้จะเข้ารับหน้าที่ ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ วรรคสอง บัญญัติยกเว้นกรณีความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕) เฉพาะกรณีตามมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๑) เท่านั้น โดยมีได้ยกเว้นกรณีตามมาตรา ๑๘๖ ประกอบมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) และวรรคสาม และมาตรา ๑๘๗ แต่อย่างไรก็ดี ดังนั้น รัฐมนตรีซึ่งอยู่ในคณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ในวันก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ จึงเป็นรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ และต้องนำรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๖ และมาตรา ๑๘๗ มาใช้บังคับแก่รัฐมนตรีดังกล่าวด้วย โดยจะต้องถือเอาวันที่รัฐธรรมนูญประกาศใช้เป็นวันเริ่มต้นการเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรี

เมื่อผู้ถูกร้องที่ ๑ และผู้ถูกร้องที่ ๔ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๙ ผู้ถูกร้องทั้งสองจึงเป็นรัฐมนตรีซึ่งอยู่ในคณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ในวันก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวซึ่งจะต้องนำรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๖ มาใช้บังคับด้วย โดยเมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ประกาศใช้บังคับเมื่อวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๐ วันที่ถือว่าผู้ถูกร้องทั้งสองได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ จึงเป็นวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๐ ดังนั้น ผู้ถูกร้องทั้งสองรวมทั้งคู่สมรสและบุตรจึงต้องอยู่ภายใต้บังคับของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๖ นับแต่วันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๐

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ ๑ ผู้ถูกร้องที่ ๓ และผู้ถูกร้องที่ ๔ สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕) หรือไม่ นั้น มีข้อที่ต้องพิจารณาก่อนว่า การถือหุ้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๖ ประกอบมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) และวรรคสาม หมายความว่ารวมถึงการถือหุ้ที่มีมาก่อนที่จะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีด้วยหรือไม่

เห็นว่า ตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๒ - ๑๔/๒๕๕๓ ศาลรัฐธรรมนูญได้วางหลักตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง (๒) ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่มีหลักการเดียวกันกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) ว่า การถือหุ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง (๒) (๔) และวรรคสาม ไม่รวมถึงการถือหุ้นที่มีมาก่อนวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือวันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งเป็นวันเริ่มสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหา เมื่อพิจารณาเทียบเคียงกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ แล้ว จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญนอกจากจะบัญญัติถึงการถือหุ้นของรัฐมนตรีไว้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๖ ประกอบมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) แล้ว ยังได้บัญญัติกรณีการถือหุ้นของรัฐมนตรีไว้ในมาตรา ๑๖๐ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๓) และกรณีการถือหุ้นตามมาตรา ๑๘๗ โดยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๓) บัญญัติลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีต้องไม่เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใด ๆ โดยหมายความรวมถึงกรณีการถือหุ้นก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแล้วยังคงความเป็นผู้ถือหุ้นดังกล่าวมาจนถึงขณะดำรงตำแหน่ง หรือเป็นการถือหุ้นในขณะดำรงตำแหน่งก็ตาม จะส่งผลให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๔) ประกอบมาตรา ๑๖๐ (๖) และมาตรา ๙๘ (๓) ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๗ นั้น นอกจากบัญญัติห้ามรัฐมนตรีถือหุ้นในบริษัทแล้ว ยังบัญญัติห้ามไว้อย่างชัดเจนว่าไม่ให้คงไว้ซึ่งความเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทต่อไปตามจำนวนที่กฎหมายบัญญัติด้วย ซึ่งหากรัฐมนตรีประสงค์จะถือหุ้นต่อไป กฎหมายยังเปิดโอกาสให้แจ้งความประสงค์ต่อประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง และให้โอนหุ้นในหุ้นส่วนหรือบริษัทดังกล่าวให้แก่นิติบุคคลซึ่งจัดการทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๓ และบทบัญญัตินี้ไม่นำมาใช้บังคับกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา เนื่องจากผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี เป็นผู้ใช้อำนาจฝ่ายบริหารที่มีอำนาจแสวงหาประโยชน์ได้มากกว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ดังนั้น หากรัฐธรรมนูญประสงค์จะห้ามรัฐมนตรีคงไว้ซึ่งการถือหุ้นในบริษัทที่อยู่ในขอบข่ายตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) ก็ต้องบัญญัติห้ามไว้ให้ชัดเจนดังเช่นรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๓) และมาตรา ๑๘๗

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงผลของการกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๖ ประกอบมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) ที่ทำให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามมาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕) แล้ว ย่อมหมายความว่าผู้กระทำการอันเป็นการต้องห้ามจะต้องดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีก่อนความเป็นรัฐมนตรีจึงจะสิ้นสุดลงเฉพาะตัวได้ การกระทำการอันเป็นการต้องห้ามที่จะมีผลให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว จึงต้องเป็นการกระทำหลังจากมีสถานะเป็นรัฐมนตรีแล้ว เว้นแต่กฎหมายประสงคฺจะห้ามรวมไปถึงการกระทำก่อนที่จะมีสถานะดังกล่าว กฎหมายจะบัญญัติไว้อย่างชัดเจน ดังเช่นการบัญญัติลักษณะต้องห้ามการเป็นรัฐมนตรีต้องไม่เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใด ๆ ตามมาตรา ๑๖๐ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๓) หรือการบัญญัติห้ามมิให้รัฐมนตรีเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทหรือไมเค้งไว้ซึ่งความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทต่อไปตามจำนวนที่กฎหมายบัญญัติตามมาตรา ๑๘๗ และเมื่อพิจารณาประกอบกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของรัฐมนตรีตามมาตรา ๑๖๐ ก็มีได้บัญญัติห้ามการเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในบริษัทตามที่มาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) บัญญัติไว้แต่อย่างใด ดังนั้น การค้งไว้ซึ่งการถือหุ้นในบริษัทดังกล่าวจึงไม่เป็นการต้องห้ามดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี อนึ่ง การที่จะตีความว่าการถือหุ้นตามมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) ให้รวมถึงการค้งไว้ซึ่งการถือหุ้นด้วย ย่อมไม่เป็นธรรมแก่ผู้ที่จะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เนื่องจากความเป็นรัฐมนตรีเริ่มตั้งแต่วันที่ได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ป็นรัฐมนตรี และผู้ที่จะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีย่อมต้องขายหุ้นดังกล่าวก่อนวันที่ได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ป็นรัฐมนตรี มิฉะนั้นผู้ที่ได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ป็นรัฐมนตรี แต่มิได้ขายหุ้นก็จะพ้นจากตำแหน่งทันทีในวันที่ได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ป็นรัฐมนตรี ซึ่งจะเป็นการตีความกฎหมายเคร่งครัดตามลายลักษณ์อักษรเกินเลยไปกว่าเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและความได้สัดส่วนพอเหมาะพอควรแก่กรณี

อีกทั้งเมื่อพิจารณาถึงความเป็นมาของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) แล้ว ปรากฏชัดเจนว่าเป็นบทบัญญัติที่เคยมีมาก่อนในรัฐธรรมนูญหลายฉบับ บางฉบับได้ห้ามการค้งไว้ซึ่งการถือหุ้นที่มีมาก่อนด้วย บางฉบับก็มิได้มีการห้ามการค้งไว้ซึ่งหุ้นที่มีมาก่อน ดังตัวอย่างในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งเดิมมิได้ห้ามการค้งไว้ซึ่งการรับสัมปทานหรือเป็นคู่สัญญากับรัฐที่มีลักษณะต้องห้ามไว้ในมาตรา ๑๐๘ วรรคหนึ่ง (๒) แต่ต่อมาภายหลังเมื่อประสงคฺจะขยายข้อห้ามไปถึงการค้งไว้ซึ่งการรับสัมปทาน

หรือการเป็นคู่สัญญากับรัฐด้วย ก็จะต้องกระทำโดยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้มีข้อความห้ามการคงไว้ซึ่งสัมปทานหรือการเป็นคู่สัญญากับรัฐอันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอนด้วย ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘ มาตรา ๑๑๔ วรรคหนึ่ง (๒) หรือในกรณีของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๑๐ วรรคหนึ่ง (๒) มิได้ห้ามการคงไว้ซึ่งการถือหุ้นในบริษัทที่มีลักษณะต้องห้ามนั้น ในชั้นการยกร่างและการพิจารณาของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ ได้มีข้อเสนอเบื้องต้น ให้เพิ่มบทบัญญัติที่ห้ามการคงไว้ซึ่งการถือหุ้นของบริษัทที่มีลักษณะต้องห้ามด้วย ซึ่งหากประสงค์จะคงไว้ซึ่งหุ้นดังกล่าวต่อไปจะต้องแจ้งให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบ และต้องโอนหุ้นดังกล่าวให้นิติบุคคลที่จัดการทรัพย์สินของผู้อื่นถือแทน แต่สภาร่างรัฐธรรมนูญไม่เห็นด้วยและมีมติให้ตัดร่างบทบัญญัติที่ห้ามการคงไว้ซึ่งการถือหุ้นในบริษัทที่มีลักษณะต้องห้ามออกไป ดังปรากฏในรายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๙ วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๔๐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ จึงมิได้มีบทบัญญัติห้ามการคงไว้ซึ่งการถือหุ้นในบริษัทที่มีลักษณะต้องห้ามด้วย ซึ่งในการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ก็มีได้มีเจตนารมณ์ที่จะเปลี่ยนแปลงข้อห้ามดังกล่าวให้ผิดไปจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่อย่างไร และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) ก็ยังคงหลักการดังกล่าวไว้โดยมิได้เปลี่ยนแปลงเจตนารมณ์ดังกล่าวแต่อย่างใดด้วยเช่นกัน จึงมิได้บัญญัติข้อความห้ามการคงไว้ซึ่งการถือหุ้นดังกล่าวเข้าไปด้วย ดังเช่นที่ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยไว้แล้ว ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีมติโดยเสียงข้างมากวินิจฉัยว่า การกระทำอันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๖ ประกอบมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) ไม่รวมถึงการถือหุ้นที่มีมาก่อนการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี

เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่า กรณีของผู้ถูกร้องที่ ๑ คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๑ และบุตรของผู้ถูกร้องที่ ๑ และกรณีของผู้ถูกร้องที่ ๓ คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๓ และบุตรของผู้ถูกร้องที่ ๓ เป็นการถือหุ้นที่มีมาก่อนที่จะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีและไม่มีการถือหุ้นเพิ่ม แม้จะยังคงถือหุ้นไว้หลังจากดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแล้วก็ไม่เป็นการกระทำอันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๖ ประกอบมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) และวรรคสาม ดังนั้น ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ ๑ และผู้ถูกร้องที่ ๓ จึงไม่สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๓๐ วรรคหนึ่ง (๕)

ส่วนกรณีของผู้ถือหุ้นที่ ๔ นั้น คู่สมรสของผู้ถือหุ้นที่ ๔ ถือหุ้นของบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) จำนวน ๔,๒๐๐ หุ้น ซึ่งเป็นการถือหุ้นที่มีมาก่อนที่ผู้ถือหุ้นที่ ๔ จะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ดังนั้น แม้จะยังคงถือหุ้นจำนวนดังกล่าวไว้ในขณะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ก็ไม่เป็นการกระทำ อันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๖ ประกอบมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) และวรรคสาม แต่การที่คู่สมรสของผู้ถือหุ้นที่ ๔ ได้ซื้อหุ้นของบริษัทดังกล่าวเพิ่มเติม จำนวน ๘๐๐ หุ้น ภายหลังจากที่ผู้ถือหุ้นที่ ๔ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแล้ว นั้น มีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยต่อไปว่า บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) เป็นบริษัทอันมีลักษณะเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) หรือไม่ เห็นว่า บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) ประกอบกิจการผลิตปูนซีเมนต์และสินค้าวัสดุก่อสร้างต่าง ๆ โดยได้รับประทานบัตรทำเหมืองแร่จากกระทรวงอุตสาหกรรม บริษัทดังกล่าวจึงเป็นบริษัทที่รับสัมปทานจากรัฐ อันมีลักษณะเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) ดังนั้น การถือหุ้นของคู่สมรสของผู้ถือหุ้นที่ ๔ ในบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นบริษัทที่รับสัมปทานจากรัฐ จำนวน ๘๐๐ หุ้น เป็นการถือหุ้นหลังจากที่ผู้ถือหุ้นที่ ๔ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแล้ว จึงเป็นการกระทำ อันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๖ ประกอบมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) และวรรคสาม ดังนั้น ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถือหุ้นที่ ๔ จึงสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕)

สำหรับข้อโต้แย้งที่ว่า คู่สมรสของผู้ถือหุ้นที่ ๔ มิได้มีเจตนาที่จะซื้อหุ้นบริษัทที่รับสัมปทาน เนื่องจากไม่ทราบมาก่อนว่าหุ้นบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) เป็นหุ้นบริษัทที่รับสัมปทานนั้น เห็นว่า สาธารณประโยชน์ของการลงทุนในหุ้นนั้น ก่อนที่ผู้ลงทุนจะตัดสินใจเข้าไปลงทุนในบริษัทใด ๆ ผู้ลงทุนย่อมจะต้องศึกษาข้อมูลพื้นฐานของบริษัทที่ประสงค์จะลงทุนเสียก่อนว่าบริษัทนั้นน่าสนใจลงทุนหรือไม่ โดยพิจารณาจากลักษณะและรูปแบบการดำเนินธุรกิจ ความสามารถในการแข่งขัน และศักยภาพในการทำกำไร รวมถึงผลประกอบการและสถานะทางการเงินของบริษัทว่ามีแนวโน้มเป็นอย่างไร ข้อโต้แย้งดังกล่าวจึงรับฟังไม่ได้ อีกทั้งหากยินยอมหรือปล่อยให้มีการอ้างเหตุแห่งความไม่รู้ดังที่ผู้ถือหุ้นที่ ๔ กล่าวอ้างแล้ว มาตรการที่มุ่งจะใช้ในการป้องกันมิให้เกิดการขัดกันแห่งผลประโยชน์ก็มีอาจที่จะบรรลุผลตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญได้

ส่วนข้อโต้แย้งที่ว่า จำนวนหุ้นที่คู่สมรสของผู้ถือหุ้นที่ ๔ ถืออยู่นั้น คิดเป็นจำนวนเพียงเล็กน้อย เมื่อเทียบกับจำนวนหุ้นทั้งหมดของบริษัท และคู่สมรสของผู้ถือหุ้นที่ ๔ ไม่มีสิทธิบริหารกิจการ และไม่มีสิทธิเข้าประชุมกรรมการของบริษัทได้ เห็นว่า รัฐธรรมนูญห้ามการถือหุ้นในบริษัทที่รับสัมปทานจากรัฐโดยไม่ได้ระบุว่าจะต้องถือหุ้นจำนวนเท่าใดและไม่ได้ระบุว่าต้องมีอำนาจบริหารงาน

หรือครอบงำกิจการหรือไม่ การถือหุ้นเพียงหุ้นเดียวก็ย่อมเป็นการถือหุ้นตามความหมายในรัฐธรรมนูญแล้ว ถึงแม้ว่าผู้ถือหุ้นจะไม่มีอำนาจบริหารหรือครอบงำกิจการก็ตาม การถือหุ้นของคู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๔ จึงเป็นการกระทำอันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๒) แล้ว แม้ต่อมาคู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ ๔ จะได้ขายหุ้นที่ซื้อเพิ่มจำนวนดังกล่าวทันทีภายหลังจากที่ได้รับทราบ การแจ้งข้อกล่าวหาจากคณะกรรมการไต่สวนข้อเท็จจริงของผู้ร้องไปแล้วก็ตาม ก็ไม่อาจมีผลเป็นการลบล้างการกระทำ อันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวซึ่งได้กระทำลงไปแล้วได้

สำหรับประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ ๒ สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕) หรือไม่

เห็นว่า เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๒ และ นางสาวภาคนิ วิริยะรังสฤษฎ์ ได้ร่วมกันจัดตั้งบริษัท แฟมิลี บิสซิเนส โซไซตี้ จำกัด เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๒ โดยผู้ถูกร้องที่ ๒ ถือหุ้น จำนวน ๑๙,๐๐๐ หุ้น คิดเป็นร้อยละสิบเก้าของจำนวนหุ้นทั้งหมด ต่อมาที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น มีมติให้เลิกบริษัทและตั้ง นางสาวภาคนิ วิริยะรังสฤษฎ์ เป็นผู้ชำระบัญชีตามกฎหมายเมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๙ และบริษัท แฟมิลี บิสซิเนส โซไซตี้ จำกัด ได้จดทะเบียนเลิกบริษัท เมื่อวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๙ โดยมี นางสาวภาคนิ วิริยะรังสฤษฎ์ เป็นผู้ชำระบัญชี ต่อมาวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ ผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และบริษัท แฟมิลี บิสซิเนส โซไซตี้ จำกัด ได้จดทะเบียน เสรีการชำระบัญชี เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๑ โดยที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๒๔๙ บัญญัติว่า “ห้างหุ้นส่วนก็ดี บริษัทก็ดี แม้จะได้เลิกกันแล้ว ก็ให้พึงถือว่ายังคงตั้งอยู่ ตราบเท่าเวลาที่จำเป็นเพื่อการชำระบัญชี” เมื่อมีการเลิกบริษัทมีผลเป็นการให้บริษัทหยุดประกอบธุรกิจ ตามปกติของตน การที่ผู้ถูกร้องที่ ๒ ถือหุ้นบริษัท แฟมิลี บิสซิเนส โซไซตี้ จำกัด เกินร้อยละห้า ของจำนวนหุ้นทั้งหมด โดยได้มีการจดทะเบียนเลิกบริษัทก่อนวันที่ผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพียงแต่การชำระบัญชีเสร็จสิ้น ภายหลังจากเข้ารับตำแหน่งแล้ว แม้ว่าการจดทะเบียนเลิกบริษัท ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้กำหนดขั้นตอนการชำระบัญชีไว้ และให้ถือว่าบริษัทยังคงตั้งอยู่จนกว่าการชำระบัญชีเสร็จสิ้น ตามมาตรา ๑๒๔๙ ก็ตาม แต่การให้ถือว่าบริษัทยังคงตั้งอยู่และมีสภาพเป็นนิติบุคคล กฎหมายก็ให้ตั้งอยู่เพียงเพื่อให้การชำระบัญชีเสร็จสิ้นไปเท่านั้น โดยบริษัทไม่สามารถประกอบกิจการอื่นใด นอกเหนือไปจากเพื่อการชำระบัญชี รวบรวมทรัพย์สินมาเพื่อชำระหนี้สินให้เสร็จสิ้นไป

บริษัทจึงไม่สามารถประกอบกิจการตามปกติได้เมื่อที่ประชุมใหญ่มีมติให้เลิกบริษัทและได้จดทะเบียนเลิกบริษัทไปก่อนแล้ว ผู้ถูกร้องที่ ๒ ไม่ได้กระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๗ ประกอบพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรีกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๔ (๒) ดังนั้น ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ ๒ จึงไม่สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕)

มีข้อที่ต้องพิจารณาต่อไปว่า เมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ ๔ สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕) แล้ว การสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ ๔ จะมีผลตั้งแต่วันที่ใด

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวเมื่อ (๑) ตาย (๒) ลาออก (๓) สภาผู้แทนราษฎรมีมติไม่ไว้วางใจ (๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๖๐ (๕) กระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา ๑๘๖ หรือมาตรา ๑๘๗ (๖) มีพระบรมราชโองการให้พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีตามมาตรา ๑๗๑

เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคสาม บัญญัติให้นำความในมาตรา ๘๒ มาใช้บังคับแก่การสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรีตามมาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕) โดยอนุโลม โดยมาตรา ๘๒ วรรคสอง บัญญัติไว้ในกรณีหากปรากฏเหตุอันควรสงสัยว่าสมาชิกผู้ถูกร้องมีกรณีตามที่ถูกร้อง ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้สมาชิกผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๔ ได้พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการโดยลาออกเมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๒ ก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัยในคดีนี้ การลาออกจากตำแหน่งดังกล่าว แม้จะเป็นเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๒) ก็ตาม แต่ก็เป็นคนละเหตุกันกับเหตุตามคำร้องนี้ ซึ่งมีได้มีผลทำให้เหตุตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕) ตามคำร้องนี้จำต้องระงับไปด้วย และเมื่อพิจารณาเทียบเคียงกับกรณีการหยุดปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสอง ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ถือได้ว่าการลาออกมีผลเป็นการระงับยับยั้งความเสียหายจากการกระทำอันเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ที่กำลังดำเนินอยู่หรือที่อาจจะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ถูกร้องที่ ๔ เช่นกัน อีกทั้งการลาออกยังมีผลเป็นการระงับยับยั้งความเสียหายจากการกระทำอันเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ที่กำลังดำเนินอยู่หรือที่อาจจะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ถูกร้องที่ ๔ ได้เสียยิ่งกว่าการถูกสั่งให้หยุดปฏิบัติหน้าที่ โดยที่เป็นการแสดงเจตนาของผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีเอง มิได้เกิดจากคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ ประกอบกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๘) ได้บัญญัติถึงลักษณะต้องห้ามของการเป็นรัฐมนตรีไว้ว่าต้องไม่เป็นผู้เคยพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุ

กระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา ๑๘๖ หรือมาตรา ๑๘๗ มาแล้วยังไม่ถึงสองปีนับแต่วันแต่งตั้ง ซึ่งมีลักษณะในเชิงลงโทษผู้กระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ การจะวินิจฉัยให้ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ ๔ สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕) มีผลนับแต่เมื่อใดนั้น จำต้องสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและไม่เป็นการขัดหรือแย้งกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นดังกล่าว ดังนั้น การวินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ ๔ สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕) ศาลรัฐธรรมนูญโดยเสียงข้างมากจึงกำหนดให้มีผลนับแต่วันที่ผู้ถูกร้องที่ ๔ ลาออกจากตำแหน่ง คือ วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๒

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ ๔ สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕) นับแต่วันที่ผู้ถูกร้องที่ ๔ ลาออกจากตำแหน่ง คือ วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๒ ส่วนความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ ๑ ผู้ถูกร้องที่ ๒ และผู้ถูกร้องที่ ๓ ไม่สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕)

นายสุรศักดิ์ มาประณีต

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

นายจรัญ ภักดีธนากุล

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายชัช ชลวร

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายบุญส่ง กุลบุปผา

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายปัญญา อุดชาชน

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายวรวิทย์ กังศศิเทียม

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายอุดมศักดิ์ นิติมนตรี

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ